

Programma 4 Natuur en milieu

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

Natuur

De organisatie van programma natuur is op orde en er wordt flink voortgang geboekt op alle fronten, variërend van onder meer realisatie van het natuurnetwerk, natuurherstelmaatregelen, bossen en de agenda natuurinclusief.

In deze bestuursrapportage is voor de volgende indicator de nadere uitwerking en de streefwaarde opgenomen:

- Natuurinclusiviteit toepassen binnen provinciale programma's

Aanpak Landelijk Gebied

De uitvoering van de Aanpak Landelijk Gebied (ALG) ontwikkelt zich in lijn met de verwachtingen voor deze fase van het programma.

Met het [plan van aanpak voor de Aanpak Landelijk Gebied \(ALG\)](#) van 4 februari 2025 is ingezet op het versterken van de uitvoeringskracht in het landelijk gebied en het versnellen van maatregelen voor natuur, water, bodem en klimaat. Ondanks wisselende landelijke kaders blijft de provincie sturen op het behalen van de wettelijke doelen, in samenwerking met gebiedspartners.

In het kader van de Aanpak Landelijk Gebied zijn voor de twaalf GGA-gebieden ruim honderd projectvoorstellen ingediend. Deze voorstellen zijn beoordeeld op hun bijdrage aan de doelen voor natuur, water, klimaat en landbouw, evenals op uitvoerbaarheid, bestuurlijk draagvlak, maatschappelijke impact, kosten en ruimtelijke inpasbaarheid.

De focus ligt op het realiseren van concrete uitvoeringsprojecten en het sluiten van afspraken met gebiedspartners, zodat projecten versneld in uitvoering kunnen worden gebracht. Een belangrijke stap hierin is de [vaststelling van de Bijdrageregeling Aanpak Landelijk Gebied](#) in juni 2026, waarmee de eerste tranche aan projecten financieel kan worden ondersteund.

Gedeputeerde Staten zijn via de [Statenmededeling Kamerbrief](#) geïnformeerd over de mogelijke consequenties van de landelijke ontwikkelingen uit de Kamerbrief "Weer ruimte voor boer, natuur en bouw: maatregelenpakket voor landbouw, natuur en stikstof". In deze Kamerbrief kiest het kabinet voor een pakket aan maatregelen gericht op natuurherstel, stikstofreductie en het bieden van toekomstperspectief aan de landbouwsector. De provincie analyseert momenteel de betekenis van deze landelijke ontwikkelingen voor de Brabantse opgaven en instrumenten binnen de Aanpak Landelijk Gebied. De gebiedsgerichte aanpak die Brabant reeds uitvoert, sluit in belangrijke mate aan bij de richting die het Rijk heeft ingezet en biedt daarmee een solide basis voor de verdere realisatie van de wettelijke doelen voor natuur, water en klimaat. Daarnaast wordt gewerkt aan [vijf concrete water- en natuurprojecten](#) (versnellingsdossiers) waarin de provincie waar nodig zwaardere instrumenten inzet om grond te verwerven en natuur- en waterprojecten te realiseren.

De gebiedsopgaven zijn geactualiseerd en gedeeld met de GGA-gebieden en vormen de basis voor verdere uitvoering. PS is op 21 oktober 2025 met de [Statenmededeling Aanpak overgangsgebieden rondom Natura 2000-gebieden](#) geïnformeerd over de aanpak van overgangsgebieden rond Natura 2000gebieden, waarin uitvoering in de GGA en de vergunningsplicht voor gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen centraal staan.

Milieu

In lijn met de Omgevingsvisie streven we naar een continue verbetering van onze leefomgeving. We hebben op een aantal thema's duidelijke resultaten geboekt. Met de uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord dragen we bij aan het landelijk doel om 50% gezondheidswinst te behalen. Voor Geluid zijn de geluidsproductieplafonds (GPP) vastgesteld. Daarnaast heeft de provincie Noord-Brabant als eerste provincie in Nederland de wettelijk verplichte geluidsaneringslijst vastgesteld. Met het [actieplan Geluid 2024-2029](#) verminderen we het aantal mensen dat wordt gehinderd door het geluid van provinciale wegen. Tevens is naar aanleiding van de provinciale zienswijze het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie op onderdelen aangepast om geluidshinder te beperken en zijn we de eerste provincie die vermijdings- en reductieplannen hebben opgevraagd bij afvalbedrijven voor Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Een aantal activiteiten uit de [Uitvoeringsagenda Milieu](#) zijn wettelijk vastgestelde taken en deze voeren we naar behoren uit. Dit zijn bijvoorbeeld reguliere bodemsaneringen (zoals industriële verontreinigingen en sanering na drugsdumpingen), het zorgdragen voor de nazorg van stortplaatsen en wettelijke taken rondom de luchthavens waarvoor de provincie bevoegd gezag is. De druk op het milieu blijft echter onverminderd hoog, waardoor het bereiken van de doelstellingen bij een aantal thema's in het gedrang komen, met name bij de thema's luchtkwaliteit, ZZS en licht. Op deze thema's is een intensivering van de uitvoering nodig, zoals ook blijkt uit de bevindingen van de tussenevaluatie van het Beleidskader Milieu die in de eerste helft van 2026 is uitgevoerd en eind september met PS gedeeld wordt. Een aantal acties binnen de bevoegdheid van de Provincie hebben onvoldoende effect om de doelstellingen te behalen. Dit komt met name omdat we vaak afhankelijk zijn van zowel landelijke als Europese regelgeving en ontwikkelingen op het gebied van andere beleidsvelden. In 2026 worden ook weer veel MER procedures gestart voor: de aanpassing van de N279, Hoogwaterbescherming Den Bosch, dijkversterking Cuijk-Ravenstein en Dijkversterking Lith-Bokhoven, ondergrondse hoogspanningsverbinding Eindhoven-Maarheeze en Eindhoven-Hapert, natuurherstel Dommeldal, en het Nationaal programma ruimte voor defensie. Verder krijgt de samenwerking binnen de overlegtafels voor de regionale vliegvelden Breda International Airport en Kempen Airport een vervolg door in te zetten op de klachtenprocedure en communicatie.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

De uitvoering van de reguliere wettelijke taken uit de VTH Opdracht verloopt volgens verwachting. De doorvertaling van uitvoeringsagenda's naar de VTH Opdracht is in volle gang met betrekking tot thema's als energie, water en bodem, natuur (soorten), milieu en ZZS. Op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving met betrekking tot stikstof zijn er veel actualiteiten te melden. Zo is gestart met de maatregelen voor de ammoniakemissie eisen en met het intrekkingenbeleid voor latente ruimte voor zowel veehouderijen en industrie.

Pijler Robuuste Natuur

De Brabantse natuur is adequaat beschermd tegen ongewenste ruimtelijke ingrepen. Ze is vitaal en van voldoende omvang om bestand te zijn tegen schommelende omgevingsinvloeden zoals weersextremen. De Brabantse natuurgebieden vormen een onderling aangesloten netwerk waardoor uitwisseling kan plaatsvinden.

Pijler Brabant Natuurinclusief

Natuur levert een bijdrage aan de welvaart en het welzijn van Brabant en de Brabanders. Andersom is natuur als vanzelfsprekend onderdeel van andere maatschappelijke, ruimtelijke en economische opgaven en verweven in alle maatschappelijke sectoren.?

Pijler Natuur voor en door Brabanders

Brabanders voelen zich verbonden met de natuur in natuurgebieden, in de stad, het dorp en het agrarisch gebied.

Wat willen we bereiken?

Natuurnetwerk Brabant ingericht, verbonden en beheerd

Indicator:

- In 2030 is het Natuurnetwerk Brabant ingericht, verbonden en beheerd

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2030 zullen naar verwachting nog niet alle gronden beschikbaar zijn. Partners geven aan dat het beschikbaar krijgen van NNN-gronden op vrijwillige basis niet overal lukt. GS hebben op 1 april 2025 besloten het instrumentarium volledige schadeloosstelling met als sluitstuk onteigening in te zetten in een vijftal gebieden. En we zetten het instrument pachtafkoop in. Maar we merken dat een deel van de grondeigenaren, veelal agrariërs, zeker met de huidige rijksontwikkelingen en stijgende grondprijzen, hun gronden willen behouden of lang wachten met verkopen. Het eerste half jaar van 2026 is de grondprijs in Brabant met ca. 7% gestegen. Het risico op verder stijgende grondprijzen en toenemende inflatie, blijft groot.

Wat gaan we daarvoor doen?

Realisatie Natuurnetwerk: grondverwerving / functieverandering

Indicator	2012 t/m 2030	2026	2027	2028	2029
Gerealiseerde ha (cumulatief)	9.300	6.600	6.800	7.100	7.300

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De geplande realisatie voor 2026 ligt op schema.

Realisatie Natuurnetwerk: inrichting

Indicator (BBV-verplichte indicator)	2012 t/m 2030	2026	2027	2028	2029
Gerealiseerde ha (cumulatief)	14.900	9.000	9.300	10.200	11.000

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Op basis van de 11^e [Voortgangsrappportage Natuur \(VRN\) - BIJ12](#) is de realisatie eind 2024 7.964 ha.

De cumulatieve realisatie eind 2025 komt naar verwachting uit rond de 8.500 ha.

Realisatie ecologische verbindingzones

Indicator	2012 t/m 2035	2024	2025	2026	2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	1.150	305	385	420	450

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Naar verwachting valt de realisatie voor 2026 lager uit dan gepland. Er zijn een aantal beschikkingen ingetrokken, omdat deze Ecologische Verbindingszones nog niet in uitvoering waren, omdat de grond nog niet beschikbaar is of, omdat en zij eind van het jaar nieuwe aanvragen in willen dienen op basis van de aangepaste normbedragen voor realisatie. De meerjarenraming is hierop aangepast.

In de periode tot en met 2030 is er op dit moment voor 230 hectare in uitvoering en wordt er dit najaar nog een grote aanvraag van een waterschap verwacht. Om de realisatie van EVZ's te versnellen, is er bovendien extra externe capaciteit ingehuurd om gemeenten en waterschappen gericht te ondersteunen. Daarbij wordt actief voorwerk gedaan met grondeigenaren, zodat kansen sneller worden benut, knelpunten eerder worden opgelost en concrete vervolgstappen richting realisatie kunnen worden gezet.

Beheer van het Natuurnetwerk

Indicator (BBV- verplichte indicator)	2026	2027	2028	2029
Beheerde ha via de Subsidiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel natuurbeheer (cumulatief)	82.300	84.000	84.300	84.600

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Naar verwachting wordt de geplande realisatie voor 2026 gehaald.

Realisatie Faunapassages

Indicator	2023 t/m 2030	2026	2027	2028	2029
Aantal faunapassages (cumulatief)	100	80	85	90	95

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

De realisatie van het aantal geplande Faunapassages ligt op schema. Door het naar voren halen van middelen bij de openstelling 2026 van de subsidieregeling wordt een extra versnelling beoogd en uitvoering gegeven aan de [motie M146-2025 versnelling faunapassages](#).

Kwaliteit van het Natuurnetwerk

Indicator	2026	2027	2028	2029
-----------	------	------	------	------

Percentage van het NNB waarvan het beheertype gelijk is aan het ambitietype	65,0%	66,5%	68%	69,5%
---	-------	-------	-----	-------

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Naar verwachting valt de realisatie eind 2026 iets lager uit dan eerder gepland als gevolg van ingediende wijzigingsverzoeken in het Natuurbeheerplan. De meerjarenraming is hierop aangepast.

Wat willen we bereiken?**N2000-gebieden hersteld en versterkt****Indicator:**

- De kwaliteit en kwantiteit van de habitattypen en soorten uit de de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) mogen nooit achteruit gaan.
- In 2030 zijn in de N2000-gebieden de VHR-habitattypen en soorten verbeterd in oppervlakte en/of kwaliteit t.o.v. 2023 daar waar nodig volgens aanwijzingsbesluit.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Uit de natuurdoelanalyses (NDA's) 2023 blijkt dat het huidige maatregelenpakket voor stikstofreductie en natuurherstel – waaronder hydrologische maatregelen – onvoldoende is om voor alle habitattypen en soorten de instandhoudingsdoelen te behalen. Voor een groot deel van de Natura 2000-gebieden in Brabant blijft het behalen van de doelen buiten bereik wanneer alleen wordt uitgegaan van het bestaande pakket aan herstel- en beheermaatregelen. De Rijksoverheid heeft onlangs een kamerbrief gestuurd waarin een pakket aan maatregelen voor natuurherstel en vermindering stikstofemissie is aangekondigd. Veel van deze maatregelen vereisen nog verdere uitwerking (op generiek en/of gebiedsniveau), het is nu nog niet mogelijk om in te schatten of dit pakket aan maatregelen voldoende is om in alle Natura 2000-gebieden tot herstel te komen.

Brabant werkt daarnaast aan aanvullende maatregelen die nodig zijn om zowel de stikstofdepositie verder te reduceren als het natuurherstel te versterken. Gedeputeerde Staten hebben daarom eind 2024 aanvullende bronmaatregelen vastgesteld in de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS 2.0). Daarnaast zijn op 11 februari 2025 de Pakketten van maatregelen en onderzoeken vanuit de NDA's vastgesteld, waarin per Natura 2000-gebied een samenhangend pakket van herstelmaatregelen is opgenomen. De aanvullende natuurherstelmaatregelen landen grotendeels in de Aanpak Landelijk Gebied (ALG). De natuurherstelmaatregelen worden versneld uitgevoerd.

Wat gaan we daarvoor doen?**Verbeteren kwaliteit en kwantiteit van habitattypen en soorten**

Indicator	2026	2027	2028	2029
Realisatie herstelmaatregelen* in N2000-gebieden: De voor natuurherstel te nemen herstelmaatregelen zijn uitgevoerd.**	10%	20%	40%	60%

* Maatregelen en onderzoeken zoals benoemd in door GS vastgestelde Pakketten van maatregelen en onderzoeken NDA's.

** Voor veertien N2000-gebieden stellen we jaarlijks de realisatie van de maatregelen en onderzoeken uit de Pakketten van maatregelen en onderzoeken NDA's vast.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Natuurherstelmaatregelen worden versneld uitgevoerd. Het percentage aan maatregelen en onderzoeken over geheel 2025 bedraagt 6,1%. Hiermee lopen we voor op de indicator.

Wat willen we bereiken?

Bossen aangelegd en gerevitaliseerd

Indicator:

- In 2030 is in Brabant 13.000 ha nieuw bos aangelegd t.o.v. 2020.
- In 2030 is ca. 20.000 ha bos op de zandgronden omgevormd naar vitaal bos (revitalisering van bestaande bossen) t.o.v. 2020.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De ambitie voor nieuwe en gezonde bossen is fors en de beschikbare middelen daarvoor vooralsnog ontoereikend. De onderstaande indicatoren zijn daarom eerder aangepast naar reële hectaren op basis van te verwachten beschikbare middelen. Onderdeel van de ambitie is om aanvullende middelen te vinden door actief te zoeken naar nationale middelen en Europese fondsen en door de ambitie mee te koppelen met andere opgaven zoals woningbouw, energietransitie en circulaire economie. Met het toekennen van extra middelen via de [Perspectiefnota 2025](#) en de toegekende Rijksmiddelen voor bosrevitalisering in het kader van de koplopersprojecten No-regret en voor boscompensatie in het kader van de 2e fase Landelijk Programma Natuur worden momenteel forse stappen gezet. Voor de lange termijn zijn de beschikbare middelen voor bosuitbreiding en bosrevitalisering vooralsnog onvoldoende om gestelde doelen te kunnen bereiken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bosuitbreiding en bosomvorming

Indicator	2020 t/m 2030	2026	2027	2028	2029
In uitvoering genomen ha bosuitbreiding (cumulatief)	13.000	2.000	3.000	3.500	4.000
Gerevitaliseerd bos in ha (cumulatief)	20.000	3.500	4.000	4.500	pm*

* Rijksmiddelen voor bosrevitalisering zijn beschikbaar tot en met 2028.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Met de beschikbare middelen wordt ook in 2026 weer uitvoering gegeven aan het Actieplan Brabantse Bomen 2.0 en realisatie van bovengenoemde indicatoren voor 2026 verwacht. Voor bosuitbreiding is de meerjarenraming vanaf 2027 naar beneden bijgesteld naar een realisatie van 500 ha per jaar. De huidige beschikbare middelen zijn onvoldoende om de eerder geplande 1.000 ha per jaar te behalen.

Voor bosrevitalisatie is met de beschikbare rijksmiddelen de raming voor de jaren 2027 en 2028 naar boven bijgesteld. Er zijn diverse subsidies voor bosrevitalisatie verleend. Vanaf 2029 zijn er nog geen middelen beschikbaar voor bosrevitalisatie.

Wat willen we bereiken?**Biodiversiteit beschermd****Indicator:**

- In 2030 is de stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren minimaal behouden t.o.v. 2022.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

De biodiversiteit staat onder druk ook buiten de N2000-gebieden. Maatregelen zijn erop gericht om kwetsbare soorten te behouden, maar het resultaat daarvan is met name mede afhankelijk van de mate waarin de transitie naar een duurzame landbouw en energievoorziening en naar een natuurinclusieve samenleving effect sorteren.

Wat gaan we daarvoor doen?**Behouden stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren**

Indicator	2026	2027	2028	2029
Toename in 2030 t.o.v. 2023*	≥49%	-	≥49%	-

**De index laat de gemiddelde verandering in populatiegrootte van vaatplanten, broedvogels, dagvlinders en reptielen zien sinds 1995. Hierbij is een selectie gemaakt van soorten, die op de rode lijst staan met de status kwetsbaar t/m ernstig bedreigd. Een index van 50% betekent dat de populaties van de soorten gemiddeld genomen zijn gehalveerd. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 49% (stand kwetsbare soorten t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995. De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd.*

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

De index wordt elke twee jaar bepaald. Voor de index van 2026 worden de meetgegevens van 2025 en 2026 gebruikt op basis waarvan dan in Q1 2027 de index 2026 zal worden bepaald en gerapporteerd.

Stoppen achteruitgang van kenmerkende soorten van het boerenland

Indicator	2026	2027	2028	2029
Broedparen van kenmerkende vogelsoorten	≥79%	-	≥79%	-

**De index laat de gemiddelde verandering in populatiegrootte van broedvogels zien sinds 1995. Hierbij is een selectie gemaakt van soorten, die gebruikt zijn voor de aanwijzing van agrarische leefgebieden binnen het natuurbeheerplan. Een index van 50% betekent dat de populaties van de soorten gemiddeld genomen zijn gehalveerd. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 79% (stand kwetsbare soorten t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995). De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd.*

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De index wordt elke twee jaar bepaald. Voor de index van 2026 worden de meetgegevens van 2025 en 2026 gebruikt op basis waarvan dan in Q1 2027 de index 2026 zal worden bepaald en gerapporteerd.

Wat willen we bereiken?

Basisvoorwaarden op orde: lucht-, water- en bodemkwaliteit

Indicator:

- In 2030 is de emissie en depositie van stikstof in Noord-Brabant afgenomen tot een niveau zoals in het kader van het NPLG tussen rijk en provincie is overeengekomen.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Op 7 oktober 2025 heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu de nieuwe stikstofdepositiecijfers voor Natura 2000-gebieden gepubliceerd. Via de [Statenmededeling Actualisatie stikstofcijfers](#) 2025 bent u geïnformeerd over deze actualisatie van de landelijke monitoringscijfers. Uit de nieuwe stikstofcijfers blijkt dat het percentage stikstofgevoelige habitats in de 17 Natura 2000-gebieden met een depositie onder de Kritische depositiewaarde is gestegen van ongeveer 10% in 2022 naar ongeveer 11% in 2023. Dit betekent dat in 2023 voor circa 1.400 hectare de stikstofdepositie onder de Kritische depositiewaarde lag, terwijl dit voor circa 11.000 hectare niet het geval was. De prognose is dat het percentage stijgt naar circa 17% in 2030. Daarmee blijft ongeveer 83% van het stikstofgevoelige oppervlakte overbelast met stikstof. Wij verwachten de volgende actualisatie van de landelijke stikstofcijfers van het RIVM met u in het najaar van 2026 te kunnen delen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Reductie van emissie van stikstof

Zie programma 2 Ruimte en Wonen voor de indicatoren uit de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS).

Kwaliteit (indicator)

Wat willen we bereiken?

Natuur meewegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen

Indicator:

- In 2030 is er een gedeelde basis voor een 'Natuurinclusief Brabant' en wordt natuurinclusiviteit aantoonbaar toegepast binnen relevante provinciale programma's en samenwerkingen.
- In 2030 is er een positieve trend voor biodiversiteit in het stedelijk gebied

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2025 hebben Gedeputeerde Staten de Agenda Natuurinclusief Brabant vastgesteld. Hiermee is een gedeelde basis gelegd voor een natuurinclusief Brabant. De Agenda werkt natuurinclusiviteit uit over tien maatschappelijke domeinen en positioneert natuurinclusiviteit niet als een apart thema, maar als een integrerend principe binnen bestaande provinciale programma's en samenwerkingen.

In 2026 richt de inzet zich op het verder laten landen van natuurinclusief denken en handelen binnen de provinciale organisatie en in de samenwerking met Brabantse partners. Daarmee werken we eraan dat natuur steeds vanzelfsprekender wordt meegewogen bij maatschappelijke, ruimtelijke en economische opgaven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Natuurinclusiviteit toepassen binnen provinciale programma's

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal provinciale programma's waarin natuurinclusiviteit aantoonbaar is toegepast	minimaal 4 programma's	minimaal 6 programma's	herijking indicator via nieuwe uitvoeringsagenda's	pm*

**Een programma telt mee wanneer natuurinclusiviteit aantoonbaar is vertaald naar concrete acties, projecten, maatregelen, instrumenten of afspraken. In de jaarlijkse rapportage natuurinclusief Brabant wordt toegelicht welke programma's meetellen en op welke wijze natuurinclusiviteit daarin wordt toegepast.*

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2026 is de uitvoering van de Agenda Natuurinclusief Brabant verder op gang gekomen. Binnen de organisatie zijn gesprekken gevoerd over de wijze waarop natuurinclusiviteit kan aansluiten bij bestaande opgaven en zijn contacten met partners verder uitgebouwd. Voor de Dutch Design Week (DDW) 2026 is via een open inschrijving een schetsontwerp geselecteerd voor verdere uitwerking: met als uitdaging om het onderwerp op een aansprekende en toegankelijke manier bespreekbaar te maken. Ook wordt een verkenning voorbereid naar versterking van de samenwerking en kennisuitwisseling met gemeenten. In de tweede helft van 2026 wordt geïnventariseerd in welke programma's natuurinclusiviteit aantoonbaar is toegepast. Daarnaast wordt toegewerkt naar het eerste Magazine Natuurinclusief Brabant. Dit magazine zal ook dienen als voortgangsrapportage en brengt praktijkvoorbeelden, opbrengsten, samenwerking en leerpunten op een toegankelijke manier in beeld. Omdat natuurinclusiviteit vooral binnen bestaande programma's, projecten en samenwerkingen vorm krijgt, is de indicator daarop gericht en verwachten we voorbeelden vanuit minimaal 4 programma's in het eerste magazine op te kunnen nemen.

Natuurinclusief ontwikkelen, bouwen en beheren

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal SoortenManagementPlannen (cumulatief)	10	30	50	56

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Gemeenten worden, o.a. met een bijdrageregeling, gestimuleerd en gefaciliteerd om Soortenmanagementplannen (SMP) op te stellen. Hoewel het opstellen van een SMP minimaal 2 jaar doorlooptijd vraagt, verwachten we in 2026 weer een aantal SMP's te kunnen goedkeuren en daarmee cumulatief op 10 SMP's uit te komen.

Wat willen we bereiken?**Behoud, herstel en ontwikkeling van landschappen****Indicator:**

- In 2050 bestaat minimaal 10% van het landelijk gebied uit groenblauwe dooradering

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

In samenwerking met gemeenten, waterschappen, agrarische collectieven en het coördinatiepunt landschapsbeheer stimuleren we particuliere initiatiefnemers in het buitengebied om landschapselementen te herstellen of aan te leggen, en ondersteunen waar mogelijk het beheer daarvan. Met de openstelling van de vernieuwde Stila-2.0 regeling per januari 2026 is het instrumentarium verder uitgebreid.

Wat gaan we daarvoor doen?**Aanleg en herstel van landschapselementen**

Indicator	2026	2027	2028	2029
Percentage groenblauwe dooradering van het landelijke gebied (op basis van definities van de landelijke systematiek)	6,93	7,05	7,18	7,30%

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

In 2027 wordt een gestandaardiseerde, landelijke methode voor registratie van landschapselementen in opdracht van het ministerie van LNV opgeleverd – een eigen doorrekening over 2025 verwachten we in de loop van 2026 beschikbaar te hebben. In januari 2026 is de vernieuwde Stila-2.0 regeling opengesteld waarmee ook SPUK-middelen voor de Aanpak Landelijk Gebied volop kunnen worden ingezet voor de aanleg en herstel van landschapselementen en daarmee wordt realisatie van bovengenoemde indicator voor 2026 verwacht.

Wat willen we bereiken?**Meer groen in de directe omgeving****Indicator:**

- In 2030 is het aantal vierkante meters groen per gemeente in de bebouwde kom (met 5%) toegenomen ten opzichte van 2023.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Natuur en groen in de (directe) omgeving van de Brabanders draagt bij aan welzijn, welvaart, gezondheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Het realiseren van meer groen in de directe omgeving doen we nadrukkelijk in samenwerking met anderen. Daarom stimuleren we dat meer Brabanders én organisaties meedoen om meer groen in de omgeving te creëren. We hebben hiervoor subsidieregelingen zoals Schoolpleinen van de Toekomst en het Buurtnatuur- en buurtwaterfonds. De regeling Schoolpleinen van de Toekomst bereikte in 2026 al in de eerste week van openstelling het subsidieplafond van 250.000 euro. Daarnaast ondersteunen we initiatiefnemers van innovatieve vergroeningsprojecten.

Wat gaan we daarvoor doen?**Stimuleren vergroening van de wijk**

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal m2 groen per gemeente in de bebouwde kom*	-	300.647.153	-	-

*De nulwaarde uit 2023 is vastgesteld op: 292.295.843 m2. De meting herhalen we in 2027 en 2030. Het streefgetal voor 2027 is bepaald op basis van een 5% toename in 2030.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

We stimuleren samen met partners dat meer Brabanders én organisaties meedoen om meer groen in de omgeving te creëren. De eerste meting heeft plaatsgevonden in 2023. De meting herhalen we in 2027.

Wat willen we bereiken?

Versterken van de beweging van vergroening

Indicator:

- Behoud van het aantal actieve 'groene' vrijwilligers

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Groene vrijwilligers leveren een belangrijke bijdrage aan het beheer, behoud en de beleving van natuur en landschap. De gezamenlijke inzet van de groene vrijwilligers is een belangrijke maat voor de betrokkenheid van de Brabanders bij de natuur en vertegenwoordigt een enorme inbreng aan expertise, kennis en tijd. Vergrijzing en eenzijdige opbouw van het bestand vormen daarbij een uitdaging. Daarom werkt de provincie samen met de grotere Brabantse natuurorganisaties aan de werving van nieuwe, groene vrijwilligers om de omvang op peil te kunnen houden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stimuleren van het aantal actieve 'groene' vrijwilligers

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal 'groene' vrijwilligers dat via project Natuurverbinders in beeld is*	-	10.000	-	10.000

* Referentie juni 2025 (meest actuele meting): 10.000.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De meest recente telling uit 2025 laat zien dat het aantal vrijwilligers gelijk is gebleven ten opzichte van de telling van 2019 (circa 10.000 vrijwilligers) en er daarmee in 2025 sprake was van behoud van het aantal

actieve, groene vrijwilligers. De telling herhalen we in 2027.

Wat willen we bereiken?

Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS): Brabantse burger wordt in 2030 minder blootgesteld aan ZZS en potentieel ZZS (pZZS) dan in 2023. De emissies van ZZS en pZZS door bedrijven naar water, bodem en lucht zijn in 2030 gehalveerd ten opzichte van 2023

Indicator:

- emissie ZZS: Top 3 van ZZS die het meest voorkomen bij bedrijven die onder provinciaal gezag vallen, namelijk; Lood, Nikkel en Cadmium, daalt.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

De emissie naar riool is in het algemeen afgenomen sinds 2000. De emissie naar lucht wisselt sterk over de jaren heen.

Bedrijven zijn sinds 1 januari 2025 verplicht gegevens over ZZS-emissies zelf in een nieuwe nationale database te zetten. Deze database wordt nu geëvalueerd en wordt naar verwachting in 2027 openbaar. Pas dan kunnen we de cijfers duiden, vergelijken en gebruiken voor toezicht, vergunningverlening en beleidsontwikkeling.

Wat gaan we daarvoor doen?**Zeer zorgwekkende stoffen: minimalisatieverplichting voor provinciale bedrijven**

Indicator	2026	2027	2028	2029
Percentage provinciale bedrijven * waarvan we:				
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen	100%	100%	100%	100%
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen én hebben beoordeeld	100%	100%	100%	100%
- Waar mogelijk op basis van het Vermijdings- en reductieprogramma maatregelen gerealiseerd zijn voor ZZS	100%	100%	100%	100%

* Van de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is en waarvan bekend is dat er ZZS vrijkomen.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

De VRPs van de afvalbedrijven zijn voor ruim 3/4 beoordeeld. Voor de VRPs die nog niet zijn aangeleverd wordt handhavend opgetreden.

De VRPs van de overige bedrijven van de 2e ronde (na 5 jaar) zijn opgevraagd en de eerste binnengekomen VRPs zijn beoordeeld.

Wat willen we bereiken?**Luchtkwaliteit: 50% gezondheidswinst uit Brabantse bronnen ten opzichte van 2016****Indicator:**

- WHO-advieswaarde PM10 van 15 µg/m³ en NO₂ van 10 µg/m³ in 2030 in Brabant
 - WHO-advieswaarde PM_{2,5} van 5 µg/m³ in 2040 in Brabant
- (Monitor RIVM: Luchtkwaliteit: [\[GIK\] Dashboard Gezondheid 2024](#))

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Voor 2030 berekent het RIVM wat op basis van het effect van het vastgestelde beleid de concentraties worden (prognose). Volgens het scenario met de aanvullende maatregelen waaronder de SLA-maatregelen (VES) is in 2030 de gemiddelde blootstelling (in $\mu\text{g}/\text{m}^3$) voor NO_2 10,3 en voor $\text{PM}_{2,5}$ 7,5 (RIVM, 2024). PM_{10} is niet berekend.

Wat gaan we daarvoor doen?**Luchtkwaliteit: gezondheidswinst door schonere lucht**

Indicator	2026	2027	2028	2029
Percentage gemeenten dat deelneemt aan het Schone Lucht Akkoord	52%	59%	67%	67%*

- SLA loopt tot 2030 waardoor we geen nieuwe deelnemende gemeenten meer verwachten in 2029

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Het aantal deelnemende gemeenten aan SLA is 33 van de 56 Brabantse gemeenten (57%). Hierin loopt Brabant als provincie voorop.

Wat willen we bereiken?

Geluid: Nieuwe geluidshindersituaties voorkomen en hinder van bestaande overlastsituaties terugdringen

Indicator:

- Afname van het percentage Brabanders die ernstige hinder ondervinden door geluid.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

In 2024 geeft 17% (2020 was 25%) van de Brabanders aan ernstige hinder te ondervinden van m.n. scooters/brommers, verkeer en burens. In 2027 vindt actualisatie plaats. Met het uitvoeren van saneringsprojecten zal het percentage afnemen.

Wat gaan we daarvoor doen?**Geluid: beperken van geluidsoverlast voor Brabanders**

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal resterende woningen met een geluidsbelasting > 60 dB met een onbekend binnenniveau of een binnenniveau > 36 dB (provinciale wegen)	2.850	2.650	2.450	2.250

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De prestaties van de indicator voor geluid rondom het aantal te saneren woningen is geactualiseerd op basis van de vastgestelde geluidsproductieplafonds (GGP's). Na vaststelling kon het overzicht van de saneringswoningen worden opgesteld, waarbij tevens een correctie doorgevoerd is voor woningen waar de gemeenten bevoegd gezag voor zijn op grond van het overgangsrecht. Wij zijn overigens de eerste provincie die deze saneringslijst heeft vastgesteld.

Wat willen we bereiken?

Geur: Voor bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag wordt voldaan aan de grenswaarden, zoals opgenomen in de beleidsregel industriële geur.

Indicator:

- aantal bestaande overlast situaties geur neemt af of blijft gelijk (van bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag)

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Vorige jaren was sprake van een daling, maar in 2025 is het aantal klachten toegenomen (zie hieronder).

Wat gaan we daarvoor doen?

Geur: aantal klachten over geurhinder

Indicator	2026	2027	2028	2029
Aantal klachten over geurhinder	4.306	3.875	3.488	3.164

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Aantal klachten in 2025 bedroeg 5.145 (2024 was 4.761), waarvan 1.075 betrekking hebben op bedrijven onder provinciaal gezag (2024 was 875). Tot en met 2024 was sprake van een daling. De omgevingsdienst zal een analyse uitvoeren om na te gaan of dit een incidentele verhoging betreft.

Wat willen we bereiken?

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) leveren een bijdrage aan een gezonde fysieke leefomgeving en daarmee een bijdrage aan een goed werk- en leefklimaat.

Indicator:

- De kwaliteit van de uitvoering van VTH voldoet aan de kaders van landelijke wetgeving;
- Bij het opstellen van de provinciale beleidskaders en uitvoeringsagenda's voor o.a. Natuur, Water, Milieu, Energie, Landbouw en Voedsel wordt bewust gezien of en hoe beschikbare VTH-instrumenten ingezet kunnen worden om een bijdrage te leveren aan het bereiken van een beleidsdoel.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

De Zuidelijke Rekenkamer heeft een [opvolgingsonderzoek](#) uitgevoerd naar de uitvoering van de aanbevelingen uit het VTH-onderzoek uit 2020. Deze aanbevelingen hadden betrekking op onder meer VTH-processen, de koppeling tussen beleid en uitvoering en de informatievoorziening. Het [bestuurlijk rapport](#) van juli 2026 bevat nieuwe aanbevelingen op het gebied van informatievoorziening, de beleidscyclus en publiekscommunicatie. De bestuurlijke behandeling en besluitvorming door Provinciale Staten vinden plaats in de tweede helft van 2026.

Een belangrijk aandachtspunt is de verbinding tussen beleid en uitvoering. Om deze te versterken, wordt per milieuthema geanalyseerd hoe de beleidscyclus momenteel is ingericht en waar verbeteringen mogelijk zijn.

Daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande trajecten, zoals Sturen met Kaders, de jaarlijkse opdrachtverstrekking aan de omgevingsdiensten en de verdere implementatie van de regionale beleidscyclus, inclusief outcomegericht werken, in samenwerking met IPO en VNG.

Wat gaan we daarvoor doen?**De vergunningverlening, toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit**

Indicator	2026	2027
<i>De vergunningverlening voldoet aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit</i>		
Aantal vergunningverleningsprocedures waarin gebruik wordt gemaakt van de Wet dwangsom	<1%	<1%
Beschikkingen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld – norm 90%	90%	90%
<i>Toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitseisen</i>		
Handhavingsbeschikkingen blijven in stand na gerechtelijke toetsing	90%	90%
Mate van spontane naleving (na eerste controles)*	60%	60%
<i>Effectief toezicht met als doel om de overtredingen zo veel mogelijk op te heffen</i>		
Het % overtredingen dat bij hercontroles is opgelost	>55%	>55%

* We hanteren een % van 60% omdat sprake is van Risicogericht toezicht. Het continueren van dit niveau vraagt reeds een stevige inspanning. Indien dit goed plaats wordt dit % hoger omdat meer overtredingen worden geconstateerd. Dit staat echter haaks op het streven dat bedrijven zo goed mogelijk naleven. Dit wordt ook wel de nalevingsparadox genoemd.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

De uitvoering van de reguliere VTH-taken verloopt grotendeels volgens verwachting. Over de realisatie van de VTH-opdracht 2026 wordt afzonderlijk aan Provinciale Staten gerapporteerd.

De vergunningverlening voor Natura 2000 blijft onder druk staan door de natuurdoelanalyses en het uitblijven van maatregelen. Hierdoor is vergunningverlening slechts beperkt mogelijk en is de werkvoorraad opgelopen tot ruim 1.780 procedures (peildatum mei 2026).

De in december 2025 vastgestelde Omgevingsverordening is begin 2026 geïmplementeerd. Inmiddels zijn circa 1.480 meldingen ontvangen. De ODBN heeft maatregelen getroffen om de meldingen met betrekking tot de maatregelen ammoniakemissie-eisen efficiënt af te handelen, waaronder standaardisering, automatisering en extra capaciteit.

Daarnaast is gestart met het beperken van latente stikstofruimte. Voor de industrie gebeurt dit via een meersporenaanpak gericht op zowel piek- als dekenbelasters. Met twee bedrijven zijn overeenkomsten gesloten die leiden tot een emissiereductie van 85% respectievelijk 95%. Voor veehouderijen geldt sinds 1 juli 2026 een handelingsverbod. Naar verwachting wordt dit jaar bij circa 40 vergunningen latente ruimte ingetrokken.

Ook de vergunningplicht voor gewasbeschermingsmiddelen leidt, mede naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State van 2 april 2025, tot extra werkzaamheden op het gebied van toezicht en handhaving.

Tot slot wordt de pilot indirecte lozingen eind 2026 afgerond. De resultaten vormen de basis voor de programmering van de vervolgfase in 2027.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Natuur

Voor meerdere subsidieregelingen is het lastig om de uitgaven precies te ramen. Vanuit verschillende regelingen worden ook grote subsidies verstrekt, waardoor het verlenen van een subsidie in het huidige of het volgende jaar groot verschil kan maken voor de realisatie in een bepaald jaar. Andere regelingen ontvangen soms laat in het jaar grote aantallen aanvragen waardoor onzeker is of alle subsidieaanvragen nog dit jaar beschikt kunnen worden. Deze onzekerheden spelen bijvoorbeeld bij de subsidieregeling natuur, onderdeel instandhouding N2000, de Stimuleringsregeling Landschap en de bijdrageregeling Aanpak Landelijk Gebied.

De kosten voor realisatie en beheer van het NNN zijn in de afgelopen jaren gestegen, onder meer door fors stijgende grondprijzen. Daarom gaan we in overleg met het Rijk over het Natuurpact 2.0 om tot passende afspraken te komen zodat we voldoende middelen hebben voor de volledige realisatie van het NNN (de combinatie van het natuurnetwerk Brabant en de Ecologische verbindingzones). Als de middelen niet toereikend zijn, zullen we keuzes moeten maken: minder realiseren, meer tijd uittrekken voor de realisatie, provinciale opgaven combineren en/of alternatieve bekostiging vinden. We bereiden hiervoor scenario's voor, zodat we afhankelijk van de onderhandeling met het Rijk koers kunnen bepalen over de realisatie van het resterend deel van het NNN. In de Voortgangsrapportage van de Uitvoeringsagenda Natuur hebben we Provinciale Staten geïnformeerd over de tussenstand afronding en beheer Natuurnetwerk Brabant.

Milieu

- Een onzekerheid in 2026 betreft de uitkomst van de ruimtelijke claim/uitbreiding van defensie op ruimtebeslag en gevolgen voor milieuaspecten (m.n. geluid, regionale luchtvaart).
- De stortplaatsen hebben een vermogen in het Nazorgfonds. Dat fonds moet gevuld worden en blijven om bij overdracht van de stortplaats de provincie de eeuwigdurende nazorg te kunnen laten uitvoeren (milieuhygiënisch en financieel). Belangrijk onderdeel is overdracht naar de provincie, met reële sluitingsdata en bijbehorende nazorgplannen die in kwaliteit voldoet en volledig is. Hier is zowel bestuurlijk als locatiespecifiek ambtelijk overleg over. Met de exploitanten is over het gewenste moment van sluiting met overdracht en de daarbij benodigde financiële middelen gesproken. De voorlopige aanslagen zijn opgelegd.

- De doelstelling van 'externe veiligheid' om het veiligheidsniveau van 2023 voor de toekomst te handhaven staat onder druk. Dit komt door een discussie op landelijk niveau (ministerie van I&W) over het al dan niet handhaven van de risicoplafonds.
- De Europese Unie heeft strengere regels voor luchtvervuiling vastgesteld. Deze dragen bij aan gezondere lucht. Als gevolg moeten provincies en gemeenten vanaf 2030 eerder ingrijpen als de luchtvervuiling te groot wordt.
- Door de juridische complexiteit rondom het thema zorgplicht en voorzorgsbeginsel staat de ambitie voor het scherper vergunnen bij diverse milieuthema's zoals ZZS, geur en luchtkwaliteit onder druk.
- De mate van doelbereik voor Milieu is niet alleen sterk afhankelijk van Europees en nationaal beleid, maar ook van de afwegingen en prioriteiten binnen andere beleidsvelden van decentrale overheden zoals de provincie zelf en gemeenten.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Het Kabinet heeft met de [Kamerbrief van 26 juni](#) jl. een stap gezet om Nederland 'van het slot' te krijgen. GS heeft geconcludeerd dat de Kamerbrief aansluit bij de lijn die Brabant al langer inzet, en dat het ingezette Brabantse beleid voortgezet moet worden om de doelen te kunnen realiseren. De diverse elementen van de Kamerbrief zullen in de komende tijd uitgewerkt moeten worden. De verwachting is dat vanaf het najaar van 2026 de eerste besluiten worden voorbereid en vanaf 2027 in werking zullen gaan treden. Ook ten gevolgen voor VTH worden hierbij meegenomen. De provincie is in nauw gesprek met het Rijk over de uitwerking.

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000			
4. Natuur en milieu	Begroting t/m wijz. 3	Wijziging 4	Begroting t/m wijz. 4
Lasten	232.891	-12.103	220.788
Baten	70.676	-14.907	55.768
Saldo baten en lasten	162.215 N	2.805 N	165.020 N